

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Maahanmuutto | Sisäministeriön julkaisuja 2021:42

Ulkosuomalaisstrategia 2022–2026

Sisäministeriön julkaisuja 2021:42

Ulkosuomalaisstrategia 2022–2026

Sisäministeriö Helsinki 2021

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Sisäministeriö

CC BY-SA 4.0

ISBN pdf: 978-952-324-544-0

ISSN pdf: 2490-077X

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2021

Ulkosuomalaisstrategia 2022–2026

Sisäministeriön julkaisu 2021:42		Teema	Maahanmuutto
Julkaisija	Sisäministeriö		
Yhteisötekijä	Sisäministeriö	Sivumäärä	25
Kieli	suomi		

Tiivistelmä

Suomen ulkopuolella asuu noin 300 000 Suomen kansalaista ja arvioiden mukaan jopa 1,6–2 miljoonaa suomalaista syntyperää olevaa henkilöä. Tässä vuosille 2022–2026 valmistellussa ulkosuomalaisstrategiassa ulkosuomalaisilla viitataan vakituisesti Suomen ulkopuolella asuviin Suomen kansalaisiin sekä sellaisiin Suomen kansalaisen jälkeläisiin, jotka identifioivat itsensä suomalaisiksi.

Strategia on jatkoa kolmelle aiemmalle ulkosuomalaispoliittiselle ohjelmalle. Se on valmisteltu poikkihallinnollisessa työryhmässä, jonka työhön ovat osallistuneet myös Suomi-Seura ry sekä Siirtolaisuusinstituutti. Valmistelussa on kuultu laajasti ulkosuomalaisia ja ulkosuomalaistoimijoita sekä hyödynnetty ulkosuomalaistutkimustuloksia.

Strategiassa asetetaan tavoitteita ja toimia, jotka liittyvät

- ulkosuomalaisasioiden koordinoimiseen valtionhallinnossa
- ulkosuomalaisia koskevan viranomaisviestinnän kehittämiseen
- ulkosuomalaisten sujuvan viranomaisasioinnin edistämiseen
- ulkosuomalaisten suomalaisen identiteetin, kielen, kulttuurin ja kansalaisuuden vahvistamiseen
- ulkosuomalaisten hyödyntämiseen elinkeinoelämän, vienninedistämisen, tutkimuksen ja kestävän kehityksen tukemisessa
- ulkosuomalaisten yhteiskunnallisen osallistumisen vahvistamiseen
- paluumuuton houkuttelevuuteen.

Strategian toimeenpanoa tullaan seuraamaan valtionhallinnon ulkosuomalaistyöryhmässä sekä webinaareissa, joita järjestetään vuosittain yhteistyössä Suomi-Seura ry:n kanssa.

Asiasanat maahanmuutto, ulkosuomalaiset, strategiat, kansalaiset, siirtolaisuus

ISBN PDF	978-952-324-544-0	ISSN PDF	2490-077X
Asianumero	VN/6059/2021	Hankenumero	SM001:00/2021

Julkaisun osoite <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-544-0>

Utlandsfinländarstrategi 2022–2026

Inrikesministeriets publikationer 2021:42		Tema	Migration
Utgivare	Inrikesministeriet		
Utarbetad av	Inrikesministeriet	Sidantal	25
Språk	finska		

Referat

Det bor cirka 300 000 finska medborgare och uppskattningsvis så många som 1,6–2 miljoner personer av finsk härkomst utanför Finland. I den här utlandsfinländarstrategin, som beretts för perioden 2022–2026, avses med utlandsfinländare finska medborgare som är stadigvarande bosatta utanför Finland samt ättlingar till finska medborgare som identifierar sig som finländare.

Strategin är en fortsättning på de tre tidigare utlandsfinländarpolitiska programmen. Den har beretts i en förvaltningsövergripande arbetsgrupp i vars arbete också Suomi-Seura ry och Migrationsinstitutet har deltagit. Utlandsfinländare och utlandsfinländska aktörer har hörts på bred front vid beredningen och resultaten av forskningen om utlandsfinländare har utnyttjats.

I strategin fastställs mål och åtgärder som anknyter till att

- samordna utlandsfinländarfrågor inom statsförvaltningen
- utveckla myndigheternas kommunikation om utlandsfinländare
- främja smidig skötsel av ärenden hos myndigheterna för utlandsfinländare
- stärka utlandsfinländarnas identitet, språk, kultur och känsla av nationell tillhörighet
- engagera utlandsfinländare för att stödja näringslivet, exportfrämjande, forskning och hållbar utveckling
- stärka utlandsfinländarnas delaktighet i samhället
- göra återflyttning attraktivt.

Genomförandet av strategin kommer att följas upp i statsförvaltningens arbetsgrupp för utlandsfinländare samt på webbseminarier som ordnas årligen i samarbete med Suomi-Seura ry.

Nyckelord migration, utlandsfinländare, strategier, medborgare, invandring

ISBN PDF 978-952-324-544-0
Ärendenummer VN/6059/2021

ISSN PDF 2490-077X
Projektnummer SM001:00/2021

URN-adress <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-544-0>

Strategy on Expatriate Finns 2022–2026

Publications of the Ministry of the Interior 2021:42	Subject	Migration
Publisher	Ministry of the Interior	

Group author	Ministry of the Interior	Pages	25
Language	Finnish		

Abstract

There are approximately 300,000 Finnish citizens and, according to estimates, up to 1,6–2 million people of Finnish origin living outside Finland. In this strategy drawn up for 2022–2026, the term expatriate Finn refers to Finnish citizens living permanently outside Finland and to the descendants of Finnish citizens who personally identify themselves as Finnish.

The strategy is a continuation of three previous foreign policy programmes. It was prepared by a cross-administrative working group, with the Finland Society and the Migration Institute of Finland also involved in the process. The preparation process included extensive consultations with expatriate Finns and expatriate Finnish actors and use of the results of studies and surveys on expatriate Finns.

The strategy sets objectives and actions related to:

- coordinating the affairs of expatriate Finns in central government
- developing communication by public authorities concerning expatriate Finns
- promoting easy access to services provided by authorities for expatriate Finns
- strengthening the Finnish identity, language, culture and nationality of expatriate Finns
- making use of expatriate Finns in support of trade and industry, export promotion, research and sustainable development
- strengthening the social participation of expatriate Finns
- the attractiveness of return migration.

The implementation of the strategy will be monitored in the working group on expatriate Finns in central government and in webinars, which will be organised annually in cooperation with the Finland Society.

Keywords migration, expatriate Finns, strategies, citizens, immigration

ISBN PDF	978-952-324-544-0	ISSN PDF	2490-077X
Reference number	VN/6059/2021	Project number	SM001:00/2021

URN address <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-544-0>

Sisältö

1	Johdanto	7
2	Ulkosuomalaiset ja ulkosuomalaisuus	9
3	Strategian laatiminen.....	13
4	Strategiset tavoitteet ja toimet.....	16
5	Strategian toimeenpano ja seuranta	25

1 Johdanto

Suomessa asuu noin 5,3 miljoonaa Suomen kansalaista, minkä lisäksi Suomen kansalaisia asuu maan ulkopuolella noin 300 000. Joidenkin arvioiden perusteella suomalaista syntyperää olevia henkilöitä on maailmalla jopa 1,6–2 miljoonaa. Tässä strategiassa ulkosuomalaisilla viitataan vakituisesti Suomen ulkopuolella asuviin Suomen kansalaisiin sekä sellaisiin Suomen kansalaisen jälkeläisiin, jotka itse identifioivat itsensä suomalaisiksi.

Ulkosuomalaiset ovat hyvin moninainen joukko, jolla on erilaisia Suomen valtionhallintoon kohdistuvia palveluntarpeita, ja toisaalta myös paljon sellaista osaamista, jota suomalainen yhteiskunta voisi eri tavoin hyödyntää. Monet ulkosuomalaiset ovat hyvin kiinnostuneita vaikuttamaan kotimaansa kehitykseen ja jakamaan ulkomailla hankittuja arvokkaita kokemuksia.

Ulkosuomalaisasioiden hoitamista on vuodesta 2006 lähtien ohjannut viideksi vuodeksi kerrallaan laadittu ulkosuomalaispoliittinen ohjelma, joka on nyt päivitetty neljännen kerran ja tällä kertaa strategian muotoon. Uusi ulkosuomalaisstrategia on valmisteltu sisäministeriön johdolla poikkihallinnollisessa työryhmässä, jonka työhön ovat osallistuneet ulkoministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, oikeusministeriö, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö ja valtionvarainministeriö sekä Suomi-Seura ry ja Siirtolaisuusinstituutti. Työryhmän työn lopputuloksena on asetettu seitsemän strategista tavoitetta, joilla pyritään sekä kehittämään ulkosuomalaisille saatavilla olevia palveluja että hyödyntämään ulkosuomalaisten osaamista valtionhallinnon tarpeisiin ja tiivistämään ulkosuomalaisten siteitä Suomeen. Tavoitteiden alle on määritetty konkreettisia toimenpiteitä tulevalle viisivuotiskaudelle.

Uudella tavalla laaditun strategian muotoilussa haluttiin alusta saakka korostaa asetettävien tavoitteiden strategista luonnetta ja tavoitteiden ja toimien mitattavuutta. Työryhmä piti tärkeänä myös selkeästä seurantamenettelystä sopimista. Strategian toimeenpanoa tullaankin jatkossa seuraamaan vuosittain uudessa valtionhallinnon ulkosuomalaistyöryhmässä.

Uuden strategian valmistelua ohjasi halu kuulla ulkosuomalaisia itseään: strategian valmistelussa on hyödynnetty palvelumuotoilua, ja sen sisältö pohjautuu mm. ulkosuomalaisille järjestetyissä työpajoissa kerättyyn tietoon. Tätä osallistamista tullaan jatkamaan myös osana strategian seurantaa vuosittaisen ulkosuomalaiswebinaarin muodossa. Uusi

strategia haluttiin rakentaa tietoon perustuen. Sen valmistelussa hyödynnettiin myös Siirtolaisuusinstituutin laajan Muuttuva ulkosuomalaisuus -kyselytutkimuksen tuloksia ja ulkoministeriön tekemää selvitystä verrokkimaiden ulkokansalaispolitiikoista.

Strategiahankkeen yhtenä lähtökohtana oli ulkosuomalaisuuden moninaisuuden ja muuttuvaisuuden huomioiminen, ja valmistelun osana haluttiin tarkastella ulkosuomalaisuuteen liittyviä termejä. Siirtolaisuusinstituutti on laatinut strategian toisen luvun taustoituksen, jossa kuvataan ulkosuomalaisuuteen liittyviä käsitteitä ja termejä sekä ulkosuomalaisuuden muutosta. Ulkosuomalaisuuden historiaa ja ulkosuomalaispolitiikan kehitystä on käsitelty laajemmin aiemmissa ulkosuomalaispoliittisissa ohjelmissa, joten tämän strategian taustoituksessa keskitytään nimenomaan ulkosuomalaisuuden viimeaikaiseen muutokseen.

Koronapandemian keskellä strategian valmistelussa korostui luonnollisesti digitaalisten välineiden hyödyntäminen. Tieto- ja viestintäteknologian käyttöön liittyvien valmiuksien maailmanlaajuinen kehittyminen on avannut uusia näkymiä myös ulkosuomalaistyöhön. Valmistelun aikana havaittiin, että monenlaisia myös Suomen ulkopuolella saavutettavia viranomaispalveluita on jo olemassa, mutta tieto niistä ei aina saavuta ulkosuomalaisia: viestintä on siis tässä strategiassa hyvin keskeisessä roolissa. On myös kestävän kehityksen periaatteiden mukaista, että ulkosuomalaisia pystytään kuulemaan ja palvelemaan entistä paremmin ilman, että heidän täytyisi matkustaa Suomeen saakka.

Ulkosuomalaisstrategialla luodaan kansainvälisesti osallistavaa Suomea, joka pystyy palvelemaan ja informoimaan kansalaisiaan sujuvasti ajasta ja paikasta riippumatta, tukee vahvaa suomalaista identiteettiä ja kulttuuria ulkomailla, on houkutteleva kohde paluumuutolle ja ottaa erilaisista taustoista tulevat ulkosuomalaiset mukaan elinvoimaisen tulevaisuuden Suomen rakentamiseen.

2 Ulkosuomalaiset ja ulkosuomalaisuus

Ulkosuomalaisella tarkoitetaan Suomen ulkopuolella asuvaa Suomen kansalaista tai suomalaista syntyperää olevaa henkilöä. Ulkomailla asuvia Suomen kansalaisia on tällä hetkellä noin 300 000, joista äänioikeutettuja on noin 250 000. Monissa maissa asuu tämän lisäksi pitkiäkin aikoja suuri määrä suomalaisia, joiden virallinen asuinpaikka on Suomi ja jotka eivät siis näy Suomessa koottavissa tilastoissa. Tätäkin vaikeammin on arvioitavissa suomalaissiirtolaisten jälkeläisten määrä. Siirtolaisten jälkeläisiä asuu eniten Pohjois-Amerikassa ja Ruotsissa. Ensimmäisen ja toisen sukupolven ulkosuomalaisia on arvioitu olevan noin 770 000. Vielä suurempiin lukuihin päädytään, jos mukaan lasketaan ns. kolmannen polven jälkeläiset, joiden isovanhemmista ainakin yksi on syntynyt Suomessa. Yksistään Ruotsissa on suomalaistaustaisen väestön määrän arvioitu kasvaneen kolmessa sukupolvessa noin 700 000 henkeen. Suomalaista syntyperää olevia onkin joidenkin arvioiden mukaan maailmalla jopa 1,6–2 miljoonaa. Tällöin kyse on kuitenkin karkeista arvioista, joihin sisältyy myös suuri joukko ihmisiä, jotka eivät itse identifioitu suomalaisiksi.

Kaikkien suomalaista syntyperää olevien määrää onkin mahdotonta arvioida tarkasti, osin jo määritelmällisistä syistä. Ulkosuomalaisuuteen liittyvä termistö on moninaista ja merkityksiltään liukuvaa, ja siihen liittyvät käyttötavat ovat viime vuosikymmenten aikana myös muuttuneet itse ilmiön mukana. Rinnakkaisia tai lähitermejä (esimerkiksi *ekspatriaatti*, *Finns abroad*, *kaksoiskansalainen* tai *suomalainen maailmalla*) on myös lukuisia.

Maastamuutto Suomesta on viime vuosikymmeninä ollut kasvava, monimuotoinen ja muuttuva ilmiö. Keskeiset muutosvoimat ovat 1990-luvun alusta lähtien olleet liittyminen Euroopan unioniin, talouden ja kulttuurin globalisaatio, suomalaisten koulutustason voimakas nousu sekä matkustamisen ja viestinnän helpottuminen. Näiden seurauksina suomalaisten maastamuutossa on tapahtunut ja tapahtuu jatkuvasti merkittäviä määrällisiä ja laadullisia muutoksia. Viime vuosina koronaviruspandemia sekä Ison-Britannian ero Euroopan unionista ovat lisäksi muuttaneet ja muuttamassa dramaattisesti tuhansien ulkosuomalaisten elämää tavoilla, joiden mahdollisia pitkäaikaisia vaikutuksia ei vielä tunneta.

Toisen maailmansodan jälkeiset suomalaiset muuttoliikkeet voidaan jaksottaa karkeasti kolmeen vaiheeseen. Ensimmäistä hallitsi muutto Ruotsiin, jonne siirtyi 1960- ja 1970-luvuilla joidenkin arvioiden mukaan jopa 890 000 suomalaista. Heistä suuri osa palasi takaisin Suomeen maiden välisen hyvinvointieron vähitellen kutistuessa. Toisessa vaiheessa 1980-luvun alusta 1990-luvulle muuttotase kääntyiikin positiiviseksi

paluumuuttojen lisääntyessä ja maastamuuton vähentyessä. Tämän jälkeen kolmannessa vaiheessa lähtijöiden määrät alkoivat jälleen kasvaa Suomen EU-jäsenyyden ja globalisoituvan talouden myötä. 1990-luvun puolivälistä alkaneella ajanjaksolla suomalaisten muutto ulkomaille on ollut selvästi kasvava ilmiö. 2000-luvun alusta vuoteen 2020 Suomesta on muuttanut ulkomaille keskimäärin 9 000–10 000 Suomen kansalaista vuosittain. Nettomuutto on ollut muutamia poikkeusvuosia lukuun ottamatta tappiollista, ja 1990-luvun alusta lähtien Suomen kansalaisten muutoista muodostui yli 30 000 hengen nettotappio. Huippuvuosi on ollut 2016, jolloin 11 710 Suomen kansalaista muutti ulkomaille. Tämän jälkeen tilanne pysyi jokseenkin vakaana vuoden 2020 alkuun saakka.

Viime aikoina koronaviruspandemia ja siihen liittyvät matkustusrajoitukset ovat yhdessä brexitin kanssa kuitenkin jälleen muuttaneet tilannetta nopeasti. Suomen kansalaisten muuttojen määrä ulkomaille on vähentynyt merkittävästi, ja vuonna 2021 se on ollut alhaisimmalla tasollaan sitten vuoden 1998. Samalla palaajien määrä on korkeimmalla tasollaan sitten 1980-luvun, ja muuttotase on kääntynyt positiiviseksi. On mahdollista, että kyseessä on osin pidempiaikaiseksi jäävä uusi vaihe erityisesti maastamuuttojen määrän osalta, kun ylijäräinen arki on vaikeutunut ja ulkomaille muuttoja suunnittelevat joutuvat ottamaan huomioon uusia epävarmuustekijöitä ja rajoituksia. Pandemian lisäksi ulkomaille muuttojen määrään saattavat jatkossa vaikuttaa esimerkiksi kasvava ilmastotietoisuus ja etätöiden tekemisen parantuneet mahdollisuudet. On kuitenkin toistaiseksi epäselvää, miten merkittäviä ja pitkäaikaisia vuodesta 2020 lähtien nähdyt muutokset ovat.

Määrällisten muutosten lisäksi suomalaisten muuttoliikkeissä voidaan erottaa viimeisimmän vuosikymmenen osalta merkittäviä laadullisia muutoksia. Keskeisiä näistä ovat muutostyöiden yksilöllistyminen, lähtijöiden sosioekonomisen profiilin muutos ja muuton hajautuminen entistä useampaan kohtemaahan. 1990-luvulle saakka suomalaisissa muuttoliikkeissä painottui työväestön hakeutuminen manuaalisiin, usein suhteellisen alhaisen koulutustason töihin suvun ja yhteisön verkostoihin tukeutumalla. Nykyisen ulkosuomalaisuuden kuvassa korostuu puolestaan korkeasti koulutettujen tai kouluttautuvien tavoiteorientoitunut ja yksilökohtainen muuttoliike. Opiskeluikäisten nuorten keskuudessa opiskelusta tai työharjoittelusta ulkomailta on samalla tullut pikemminkin normi kuin poikkeus. Myös yliopistotutkijat muodostavat merkittävän ryhmän ulkomailta asuvista suomalaisista. Korkeasti koulutettavien osalta liikkuvuus myös reagoi herkästi koulutukseen ja tutkimukseen kohdistuviin leikkauksiin.

Uran ja opiskelun, elämäntyylihalintojen ja eläkkeenvieton rinnalla muuton syissä nousevat esille vahvasti perhesiteet ja erityisesti ulkomaalainen puoliso. Tuoreen *Muuttuva ulkosuomalaisuus* -kyselyn tavoittamista vastaajista valtaosa oli perheellisiä, ja näiden puolisoista 75 prosenttia oli ulkomaalaisia. Ulkomaalainen puoliso oli monissa tapauksissa työn ohella keskeinen ulkomaille muuton syy ja myös paluuaikeita ja niihin liittyviä palvelutoiveita muovaava tekijä.

Lähtijöiden määränpäättävät ovat monipuolistuneet. Vielä vuonna 1990 lähes 70 prosenttia maastamuuttajista suuntasi Ruotsiin. Tämän jälkeen Iso-Britannia, Yhdysvallat, Saksa ja Espanja ovat nousseet Ruotsin rinnalle. Ruotsiin muuttaa enää vajaa kolmannes lähti- jöistä. Suurin kasvu on suuntautunut EU-maihin, mutta myös esimerkiksi Intian, Kiinan ja Japanin kaltaiset kaukaisemmat maat ovat nousseet uusina suosituimpien 20 kohdemaan joukkoon.

Globalisoituneessa ja viestintäteknologian verkottamassa maailmassa nykyisten muuttajien arkea määrittävät ylijärjestykset eli kansallisvaltioiden rajat ylittävät suhteet, sekä monipaikkaisuus, eli esimerkiksi perheenjäsenten samanaikainen tai vuororytmisen asuminen useassa eri paikassa. Aiemmin pysyväksi ottilaksi hahmotettu ulkosuomalaisuus näyttää nykyisin usein lyhytkestoisena, ja se kytkeytyy kausiasumiseen tai muuttoihin muutamien vuosien välein. Suurin osa ulkomailla asuvista suomalaisista asuu Suomen ulkopuolella enemmän tai vähemmän väliaikaisesti, mutta kuitenkin vuosien mittaisia ajanjaksoja kerrallaan. Koska matkailu on aiempaa edullisempaa, ulkomailla asuvat suomalaiset myös vierailevat kotimaassaan säännöllisemmin. Esimerkiksi monet eläkeläiset viettävät talvet ulkomailla.

Kaikki ulkomailla asuvista suomalaisista eivät koe ”ulkosuomalaisuutta” itselleen kaikin puolin luontevaksi identiteetiksi. Termin ei koeta kuvaavan ongelmattomasti esimerkiksi lyhytkestoisesti ulkomailla asuvia kausimuuttajia, komennustyöläisiä tai ulkomailla opiskelevia, joiden liikkuvuutta ei usein myöskään tavoiteta kansallisessa väestötilastoinnissa. Käsitteen rajoilla ovat lisäksi esimerkiksi perheenjäsenet (puolisot, lapset ja muut), joilla ei ole Suomen kansalaisuutta tai suomalaistaustaa. Jotkut kokevat *ulko*-etuliitteen vähänteleväksi tai liian kansallisvaltiokeskeiseksi. Esimerkiksi ruotsinsuomalaisista monet eivät myöskään halua määritellä itseään toisen sukupolven siirtolaisiksi tai maahanmuuttajiksi, vaan he puhuvat itsestään mieluummin termeillä ruotsinsuomalainen, puolisuomalainen tai suomalainen/ruotsalainen. Monet Yhdysvalloissa asuvat suomalaisten jälkeläiset puolestaan viittaavat itseensä mieluummin amerikansuomalaisina.

Myös paluumuuttaja-termillä on useita rinnakkaisia käyttötapoja. Suomalaisessa kontekstissa se on viitannut 1990-luvun alusta saakka usein nimenomaan inkeriläisiin entisen Neuvostoliiton paluumuuttajiin. Toisaalta paluumuutosta on puhuttu suurten Pohjois-Amerikkaan ja Ruotsiin suuntautuneiden muuttoaaltojen jälkitilanteiden osalta. Kolmanneksi paluumuuttajista voidaan puhua 1990-jälkeisen ajan uudelleen kasvaneeseen globaaliin liikkuvuuteen liittyvänä ilmiönä. Edelleen paluumuuttajina voidaan pitää henkilöitä, jotka palaavat vanhempiensa kotimaahan. Näitä toisen polven suomalaisia ulkomailla ei kuitenkaan usein huomioida tutkimuksessa, julkisissa keskusteluissa tai maahanmuuttopolitiikassa, vaikka monilla heistä on jo Suomen kansalaisuus ja usein korkea koulutustaso.

Keskeistä niin ulkosuomalaisista kuin palumuuttajista puhuttaessa on siis huomioida ryhmien monimuotoisuus ja tähän väistämättä liittyvä käsitteellinen liukuvuus. Ulkosuomalaiset ovat tuoreen tutkimustiedon valossa erittäin heterogeeninen ryhmä niin sosioekonomisen aseman, äidinkielen, kulttuurin, kansalaisuuden, poliittisen kannan, uskonnollisen vakaumuksen, seksuaalisen suuntautumisen kuin Suomeen asennoitumisenkin suhteen. *Muuttuva ulkosuomalaisuus* -kyselyn vastaajista 13 prosenttia oli äidinkieleltään muita kuin suomen- tai ruotsinkielisiä, ja useampi kuin joka kymmenes oli kaksi- tai monikielinen. Vajaa viidennes koki kuuluvansa vähemmistöryhmään kielellisen tai etnisen taustan, uskonnollisen vakaumuksen, seksuaalisen suuntautumisen, sukupuoli-identiteetin tai jonkin muun perusteen mukaan. Kulttuuriseen monimuotoisuuteen kytkeytyi lisäksi huomattavan suuri kaksoiskansalaisten määrä: neljänneksellä vastaajista oli Suomen kansalaisuuden lisäksi muu kansalaisuus.

Tärkeintä ei välttämättä olekaan tarkka ulkosuomalaisen määrittely. Olennaisinta on hahmottaa ilmiön laajuus ja monipuolisuus, ylijärjennyt liikkuvuus ja siihen liittyvien suhteiden tavallisuus, sekä tämän tuottamat lukuisat yhteiskunnalliset kysymykset, haasteet ja mahdollisuudet.

3 Strategian laatiminen

Nyt valmisteltua ulkosuomalaisstrategiaa on edeltänyt kolme ulkosuomalaispoliittista ohjelmaa. Nimensä mukaisesti tällä kertaa haluttiin luoda strateginen asiakirja, johon kirjattavat tavoitteet ovat aiempaa laajempia ja sovitut toimet helposti seurattavia ja mitattavia. Keskeinen lähtökohta valmistelulle oli ulkosuomalaisten kuuleminen ja asetettavien tavoitteiden ja toimien pohjaaminen ulkosuomalaisten tarpeisiin ja heidän sellaisiin tietoihinsa ja taitoihinsa, joita valtionhallinnossa voimme entistä paremmin hyödyntää.

Strategia on valmistelu sisäministeriön johdolla. Hankkeen työryhmään kutsuttiin mukaan myös aiempien ohjelmien valmistelussa mukana olleet ulkoministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, oikeusministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö sekä työ- ja elinkeinoministeriö. Kevään kuulemisten pohjalta mukaan kutsuttiin vielä valtiovarainministeriö. Lisäksi työryhmään osallistuivat Suomi-Seura ry sekä Siirtolaisuusinstituutti.

Valmisteluprosessi jakautui kolmeen osioon: kuulemis- ja taustoittamisvaiheeseen, tavoiteasiakirjojen laatimiseen sekä yhteensovittamiseen ja seurannan suunnitteluun. Kevään ja alkukesän kuulemis- ja taustoittamisvaiheen aikana järjestettiin useita tilaisuuksia, joissa kuultiin ulkosuomalaisia eri ryhmistä, eri teemoista ja eri puolilta maailmaa. Keväällä järjestettiin työpajat ulkosuomalaisten naisjärjestön edustajille, ulkosuomalaisille tutkijoille, ulkosuomalaisille senioreille, ulkosuomalaisille perheille ja ulkosuomalaisille nuorille, kuuleminen suomenruotsalaisille ulkosuomalaisille ja kuuleminen Suomi Seura ry:n ulkosuomalaisparlamentin puhemiehistölle. Suomi-Seuran virtuaalitapahtuman Suomi-ky-län yhteydessä kesäkuussa järjestettiin aiemmin pidettyihin työpajoihin pohjaava avoin paneelikeskustelu, ulkosuomalaisten sosiaaliturvaa koskevan viestinnän kehittämiseen liittyvä kuuleminen, paluumuuttajien kuuleminen sekä ulkosuomalaisten poliittiseen osallistumiseen liittyvä keskustelutilaisuus. Taustoittamisvaiheeseen kuului myös, että ulkosuomalaisstrategiahanke oli yksi Aalto-yliopiston Design for Government -palvelumuotoilukurssin aiheista: opiskelijat kuuluivat useita ulkosuomalaisia ja tuottivat kuulemisten pohjalta työryhmälle valmistelua tukevia selvityksiä. Työryhmän jäsenet kävivät valmistelun aikana keskusteluita myös oman hallinnonalansa asiantuntijoiden kanssa ja kuuluivat näin ulkosuomalaisasioista vastaavien viranomaisten näkemyksiä.

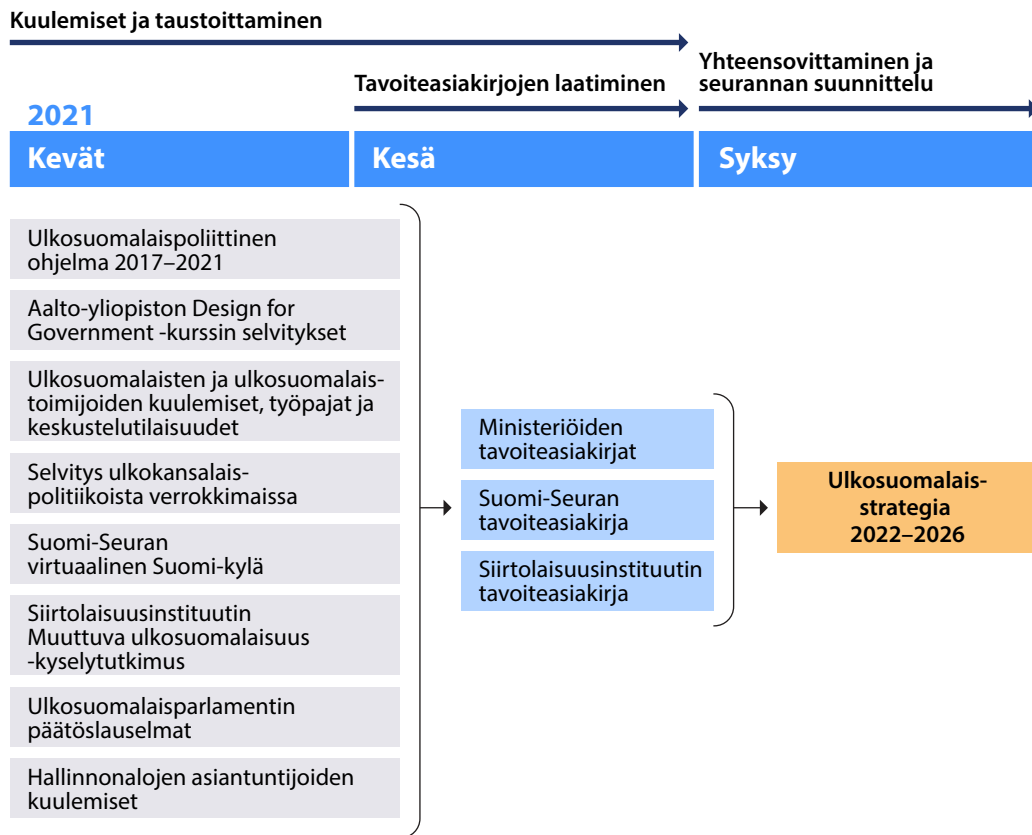
Lisäksi valmistelussa hyödynnettiin Siirtolaisuusinstituutin Muuttuva ulkosuomalaisuus -kyselytutkimuksen tuloksia, jotka tarjosivat laajasti tietoa siitä, keitä ulkosuomalaiset ovat ja miten ulkosuomalaisuus on viime vuosina muuttunut. Ulkoministeriö laati

verrokkimaiden ulkokansalaispolitiikoista selvityksen, josta saatiin arvokasta tietoa muiden maiden käytännöistä. Aiempienkin ohjelmien perustana toimineet Suomi-Seura ry:n ulkosuomalaisparlamentin päätöslauselmat saatiin työryhmän käyttöön kesäkuun virtuaalisen istunnon jälkeen ja huomioitiin valmistelutyössä. Lisäksi valmistelussa luonnollisesti peilattiin tämänhetkistä tilannetta edellisen ohjelman politiikkalinjauksiin ja toimenpiteisiin.

Laajan tiedonkeruun jälkeen ministeriöiden työryhmäedustajat kokosivat omaa hallinnonalaansa koskevat, kuulemisissa ja taustoituksissa esiin nousseet tarpeet kukin omaan asiakirjaansa. Asiakirjoihin kirjattiin lisäksi keinoja vastata näihin tarpeisiin ja johdettiin tältä pohjalta mahdollisia tavoitteita ja toimia tulevaa strategiaa varten. Nämä ns. tavoiteasiakirjat toimivat strategian valmistelun välivaiheena ja poikkihallinnollisen tavoitteenasettelun tukena ja auttoivat hahmottamaan ulkosuomalaisasioiden kokonaisuutta. Tavoiteasiakirjat toimitettiin myös Suomi-Seura ry:lle, ja niillä vastattiin useisiin ulkosuomalaisparlamentin päätöslauselmiin.

Suomi-Seura ry laati oman tavoiteasiakirjansa, johon se tiivisti näkemyksensä ulkosuomalaistutkimusten ja -selvitysten, ulkosuomalaisparlamentin päätöslauselmien, ulkosuomalaisten kuulemisten ja taustoituksen pohjalta esiin nousevista ulkosuomalaisten tarpeista. Peilaamalla ministeriöiden asettamia tavoitteita tähän asiakirjaan pystyttiin helposti varmistamaan, että keskeisimmät ulkosuomalaisten tarpeet tulivat huomioiduksi. Strategiaassa haluttiin tarkastella myös ulkosuomalaisuuteen liittyviä termejä ja ulkosuomalaisuuden muutosta, joten Siirtolaisuusinstituutti kokosi tavoiteasiakirjassaan strategian pohjaksi näitä koskevat tiedot sekä näkemyksensä ulkosuomalaisuutta koskevan tutkimuksen huomioimisesta strategiaassa.

Viimeisessä vaiheessa tavoiteasiakirjat sovitettiin yhteen kokonaisvaltaiseksi ulkosuomalaisstrategiaksi. Lisäksi työryhmässä sovittiin strategian toimeenpanon seurannasta. Toimenpiteet on vastuutettu niin, että valtionhallinnon ulkosuomalaistyöryhmään kuuluvat ministeriöt vastaavat kukin omaa hallinnonalaansa koskevien toimenpiteiden edistämisestä. Toimenpiteillä voi olla yhtymäkohtia myös muiden ministeriöiden toimialaan ja valtionhallinnon ulkopuolisiin toimijoihin, ja niitä edistetään yhteistyössä tarvittavien tahojen kanssa.

4 Strategiset tavoitteet ja toimet

TAVOITE 1: Ulkosuomalaisasioita koordinoidaan tehokkaasti ja ulkosuomalaiset tulevat huomioiduksi valtionhallinnon päätöksenteossa.

Sisäministeriö vastaa ulkosuomalaisasioiden koordinoinnista, mutta ulkosuomalaisia koskevat asiat kattavat laajasti elämän eri osa-alueet ja edellyttävät siten poikkihallinnollista sitoutumista toimenpiteiden edistämiseen ja niiden seurantaan. Uudella valtionhallinnon ulkosuomalaistyöryhmällä pystytään varmistamaan aiempaa sujuvampi tiedonkulku ja tiiviimpi yhteydenpito hallinnonalojen välillä. Lisäksi on erityisen tärkeää, että valtionhallinnon ja erilaisten ulkosuomalaistoimijoiden yhteistyötä edelleen kehitetään. Suomessa toimiva ulkosuomalaisten asiantuntija- ja palvelujärjestö Suomi-Seura ry, ml. sen ulkosuomalaisparlamentti, on keskeinen yhteistyökumppani. Yhteistyötä voidaan kehittää myös ulkomailla toimivien lukuisten erilaisten ulkosuomalaisten yhteisöjen ja valtionhallinnon toimijoiden välille. Ulkosuomalaisilla on maailmalla moninaisia paikallisia, alueellisia ja maakohtaisia yhteisöjä ja myös globaaleja verkostoja. Ulkomailla toimivilla suomalaisilla seurakunnilla on oma erityinen roolinsa. Yhteistyön kehittämisen lisäksi on tärkeää, että ulkosuomalaiset otetaan huomioon erityisryhmänä sellaisissa valtionhallinnon kansallisissa ja kansainvälisissä hankkeissa, jotka koskevat heitä.

Strategian toimeenpanon aikana on tärkeää seurata ulkosuomalaisuuden muutosta sekä selvittää ulkosuomalaisten palvelutarpeita ja mahdollisuuksia hyödyntää ulkosuomalaisten osaamista entistä paremmin. Tutkimustietoa olisi hyödyllistä kerätä Siirtolaisuusinstituutin Muuttuva ulkosuomalaisuus -kyselytutkimuksen jatkotutkimuksella ennen uuden strategian valmistelua. Tutkimustietoa saadaan myös E2 Tutkimuksen Kansainvälisten osaajien Suomi -tutkimushankeesta. Siinä ulkosuomalaiset on huomioitu yhtenä sellaisena ryhmänä, jolla on Suomen menestystä tukevia voimavaroja ja valmiuksia.

TOIMI	VASTUUTAHO (yhteistyössä)
Ulkosuomalaisstrategian toimenpiteissä edistymistä seurataan vuosittain uudessa valtionhallinnon ulkosuomalaistyöryhmässä.	SM, UM, TEM, OKM, OM, VM, STM
Ulkosuomalaisasioista vastaavat viranomaiset kehittävät yhteistyötä ulkosuomalaistoimijoiden kanssa.	SM, UM, TEM, OKM, OM, VM, STM
Ulkosuomalaiset otetaan erityisryhmänä huomioon heitä koskettavien valtionhallinnon hankkeiden valmistelussa.	SM, TEM, UM, OKM, OM, VM, STM
Ulkosuomalaisuuden muutosta, ulkosuomalaisten palvelutarpeita ja ulkosuomalaisten osaamisen hyödyntämistä selvitetään tutkimuksen avulla.	SM, UM, TEM (OKM, OM, VM, STM)

TAVOITE 2: Ulkosuomalaisia koskeva viranomaisviestintä on selkeää ja kohdennettua, tavoittaa ulkosuomalaiset ja lisää tietoisuutta heitä koskevista asioista.

Kohdennetuilla viestinnällisillä toimilla huolehditaan ensinnäkin siitä, että ulkosuomalaiset ovat tietoisia ja pystyvät siten hyödyntämään heille saatavilla olevia palveluita, ja toisekseen myös tavoitetaan osaamisensa jakamisesta kiinnostuneita ulkosuomalaisia. Ulkosuomalaiset ovat hyvin moninainen ryhmä, mikä asettaa viestinnän kohdentamiselle omat haasteensa ja vaatii viranomaisilta monipuolista viestintäkanavien käyttöä ja yhteistyötä sekä keskinäisesti ja järjestötoimijoiden kanssa. Suomen ulkomaanedustustoilla on keskeinen merkitys ulkosuomalaisten viestinnällisessä tavoittamisessa. Ulkosuomalaisilla on oma roolinsa Suomen mainelähettiläinä ulkomailla, ja tätä voidaan hyödyntää Suomen maakuvatyössä.

Strategian valmistelun aikana havaittiin ulkosuomalaisille kohdennetun viestinnän ja tiedottamisen kehittämisen tarpeita erityisesti koulutukseen ja kulttuuriin liittyviin verkkopalveluihin, sosiaaliturvaan, verotukseen, kansalaisuuden hakemiseen ja säilyttämiseen, vaaleihin sekä paluumuuttoon liittyen. Kyselytutkimus osoitti myös tarpeen kartoittaa ulkosuomalaisten seuraamia viestintäkanavia. Suomi-Seura ry aikoo toteuttaa resurssiensa puitteissa ja yhteistyössä Siirtolaisuusinstituutin kanssa tällaisen kartoituksen, jonka tekemiseen osallistetaan myös muita ulkosuomalaistoimijoita. Valtionhallinnon toimijat voivat tukea kartoituksen tekemisessä ja hyödyntää sen tuloksia ulkosuomalaisille suunnatun viranomaisviestinnän kehittämisessä.

TOIMI	VASTUUTAHO (yhteistyössä)
Ulko-suomalaisstrategian toimeenpanon edistymisestä tiedotetaan sisäministeriön ulko-suomalaisia koskevalla nettisivulla.	SM
Ulko-suomalaiset huomioidaan omana kohderyhmänä Suomen edustustojen viestintää kehitettäessä erityisesti niiden edustustojen toimialueilla, joissa ulko-suomalaisia on suhteessa enemmän.	UM
Osallistutaan ulko-suomalaisten viestintäkanavien kartoittamiseen ja hyödynnetään kartoituksen tuloksia ulko-suomalaisille suunnatun viestinnän kehittämisessä.	SM, UM, TEM, OKM, OM, VM, STM
Suomen maakuvatyön sisältöä kehitetään ja jaetaan ulko-suomalaiset yhtenä kohde- ja käyttäjäryhmänä huomioiden. Suomen edustustot kehittävät yhteistyötä asiasta kiinnostuneiden ulko-suomalaisten osallistamiseksi Suomen maakuvatyöhön asuinmaissaan.	UM
Viestitään ulko-suomalaisille heille saatavilla olevista koulutukseen ja kulttuuriin liittyvistä verkkopalveluista ja kehitetään palveluiden sisältöä ulko-suomalaisten tarpeiden mukaisesti.	OKM
Ulko-suomalaisten tietoisuutta sosiaaliturvasta lisätään kehittämällä viestinnän kanavia ja huomioimalla ulko-suomalaiset sosiaaliturvauudistukseen liittyvässä viestinnässä yhtenä kohderyhmänä.	STM
Selvitetään ulko-suomalaisille kohdennetun verotusasioihin liittyvän neuvonnan ajantasaisuus.	VM
Kehitetään ulko-suomalaisille kohdennettua viestintää Suomen kansalaisuuden hakemisesta ja säilyttämisestä.	SM
Vaaliviestinnässä otetaan huomioon ulko-suomalaisten tarpeet ja kehitetään monikielistä viestintää.	OM
Käynnistetään paluumuuttoa edistävä jatkuva markkinointiviestintä osana paluumuutto-ohjelmaa.	TEM

TAVOITE 3: Ulkosuomalaisten asiointi Suomen viranomaisten kanssa on sujuvaa ajasta ja paikasta riippumatta.

Digitaalisen asiointin kehittyminen luo uusia mahdollisuuksia ulkosuomalaisten entistä sujuvammalle ajasta ja paikasta riippumattomalle viranomaisasiointille. Ulkosuomalaisten asiointia voi sujuvoittaa erityisesti sähköinen tunnistautuminen mobiilisovelluksella, joka luodaan valtiovarainministeriön digitaalisen henkilöllisyyden hankkeessa vuoden 2023 puoliväliin mennessä. Sähköisten palveluiden yleisen kehittämistyön osana voidaan parantaa myös ulkosuomalaisten tarvitsemien viranomaisasiakirjojen saatavuutta.

Ulkomailla asuville Suomen kansalaisille Suomen passin hakeminen on yksi tärkeimmistä viranomaisasiointin hetkistä, ja tämän asiointin sujuvoittamisen keinoja on siksi tärkeää selvittää. Kehittämisen kokonaisuuteen liittyvät sähköisten palveluiden kehittäminen, joka on kiinteässä yhteydessä edellä mainittuun digitaaliseen henkilöllisyyteen, sekä passin voimassaoloaikaan ja passinhaun ulkoistamiseen liittyvät kysymykset.

Toinen keskeinen asiointin teema on sosiaaliturva. Myös siihen liittyviä kehittämistarpeita tullaan tarkastelemaan. Asiointi Suomen viranomaisten kanssa on mahdollista Suomen virallisilla kielillä.

TOIMI	VASTUUTAHO (yhteistyössä)
Mahdollistetaan ulkosuomalaisten sähköinen tunnistautuminen mobiilisovelluksella osana digitaalisen henkilöllisyyden kehittämisen hanketta.	VM
Kehitetään ulkosuomalaisten tarvitsemien asiakirjojen saatavuutta osana sähköisten palveluiden kehitystyötä.	VM
Selvitetään sähköisen palvelun kehittämistä Suomen passin hakemiseen ulkomailta käsin	SM, UM
Käydään sisäministeriön ja ulkoministeriön väliset keskustelut Suomen passin voimassaoloajan pidentämisen tavoitteesta ja passinhaun ulkoistamiseen liittyvistä kysymyksistä.	SM, UM
Selvitetään ulkosuomalaisten asiointin kehittämistarpeita ja -mahdollisuuksia sosiaaliturvaan liittyvissä kysymyksissä.	STM

TAVOITE 4: Valtionhallinto tukee aktiivisesti ulkosuomalaisten suomalaisen identiteetin, kielen, kulttuurin ja kansalaisuuden säilyttämistä ja vahvistamista.

Suomalaisen identiteetin säilyttäminen ja vahvistaminen ovat läsnä kaikessa valtionhallinnon ulkosuomalaisia koskevassa toiminnassa. Kulttuuriin ja koulutukseen liittyvillä toimilla on tässä oma erityinen merkityksensä. Suomen ulkomaankouluilla ja Suomi-kouluilla on keskeinen rooli suomalaisen identiteetin, kielen ja kulttuurin tukemisessa. Suomi-koulujen toiminnan kehittäminen edellyttää sekä analyysiä nykytilasta että suunnitelmaa tulevaisuutta varten. Erityisesti on syytä kartoittaa niitä mahdollisuuksia, joita tieto- ja viestintäteknologian laajempi hyödyntäminen voi luoda. Ulkosuomalaiset tarvitsevat monipuolisia mahdollisuuksia ylläpitää ja vahvistaa äidinkieltään.

Avaamalla vapaan sivistystyön ja avoimen yliopiston kursseja ulkosuomalaisille voitaisiin tarjota nykyistä laajemmin mahdollisuuksia itsensä kehittämiseen ja jatkuvaan oppimiseen myös vanhemmille sukupolville. Lisäksi näin voitaisiin tarjota ulkosuomalaisnuorille mahdollisuus tutustua suomalaiseen korkeakouluopiskeluun.

Suomen edustustoilla on merkittävä rooli ulkosuomalaisyhteisöjä kokoavana ja palvelevana tahona. Lisäksi Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituutit, Merimieskirkot, suomalaiset ulkomaankoulut sekä Suomi-koulut ovat tärkeitä ulkosuomalaisten kohtaamispaikkoja, jotka toiminnassaan vahvistavat ulkosuomalaisten identiteettiä. Suomi-Seura ry edistää globaalisti erilaista ulkosuomalaistoimintaa. Näiden toiminnan tukemista jatketaan. Suomalaisen identiteetin säilyttämisen ja vahvistamisen kannalta keskeisessä roolissa ovat myös erilaiset ulkosuomalaisyhteisöt, ulkosuomalaismediat ja ulkomailla toimivat suomalaiset seurakunnat.

Suomen kansalaisuus on luonnollisesti merkittävä osa suomalaista identiteettiä, ja sen säilyminen on siten tärkeää. Ulkomailla asuva Suomen kansalainen menettää Suomen kansalaisuuden suoraan lain nojalla 22 vuotta täyttäessään, jos riittävää yhteyttä Suomeen ei ole ja hänelle jää toisen valtion kansalaisuus. Parhaillaan valmisteilla olevassa kansalaisuuslain säädöshuoltohankkeessa päivitetään viranomaisten ilmoitusvelvollisuutta koskevaa lainkohtaa sen varmistamiseksi, että kansalaisuuden säilyttämistä koskeva tieto kulkee viranomaisten välillä kaikissa tilanteissa ja kansalaisuuden säilyminen merkitään väestötietojärjestelmään mahdollisimman pian. Kansalaisuuden säilyttäminen huomioidaan myös Maahanmuuttoviraston viestinnän kehittämisessä.

TOIMI	VASTUUTAHO (yhteistyössä)
Suomi-koulut laativat strategian toimintansa kehittämiseen. Lisäksi kartoitetaan tieto- ja viestintäteknologian laajempaa hyödyntämistä Suomi-koulujen toiminnassa perinteisen opetuksen lisäksi.	OKM
Tuetaan Suomi-koulujen ja Suomen ulkomaankoulujen opetustoimen henkilöstön hallinnollisen ja pedagogisen osaamisen kehittämistä hyödyntäen myös tietoteknisiä mahdollisuuksia.	OKM
Selvitetään mahdollisuuksia avata vapaan sivistystyön ja avoimien yliopistojen Suomessa järjestettäviä kursseja ulkosuomalaisille.	OKM
Ylläpidetään Suomen ulkomaan edustustojen roolia ulkosuomalaisyhteisöjä kokoavana ja palvelevana tahona.	UM
Jatketaan Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituuttien sekä Merimieskirkkojen toiminnan tukemista.	OKM
Kansalaisuuslain säädöshuoltohankkeessa täydennetään viranomaisten ilmoitusvelvollisuutta koskevaa 40 §:n 3 momenttia.	SM

TAVOITE 5: Ulkosuomalaiset toimivat ulkomailta Suomen elinkeinoelämän, vienninedistämisen, tutkimuksen ja kestävän kehityksen tukena.

Ulkosuomalaiset muodostavat globaalin verkoston, jonka korkeaa osaamista ja eri alojen asiantuntemusta voitaisiin nykyistä paremmin hyödyntää suomalaisessa elinkeinoelämässä ja Suomen vienninedistämistyössä. Ulkosuomalaisten kansainvälistä osaamista tulee hyödyntää nykyistä järjestelmällisemmin myös korkeakoulutuksen, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio- sekä yritystoiminnan kehittämisessä. Ulkosuomalaiset osallistuvat elinkeinoelämän ja vienninedistämisen tukemiseen Suomen edustustojen kautta, ja tätä työtä voidaan edelleen kehittää. Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kannalta keskeisessä roolissa ovat edustustoissa toimivat Team Finland Knowledge -asiantuntijat, jotka tukevat erityisesti ulkosuomalaisten tutkijoiden verkostoitumista. Olemassa olevan työn lisäksi on tärkeää selvittää, millaisin uusin tavoin ulkosuomalaiset voitaisiin ottaa mukaan: E2 Tutkimuksen Kansainvälisten osaajien Suomi -tutkimushanke tulee tarjoamaan ideoita osallistamisen kehittämiseen.

Ulkoministeriö on käynnistänyt pilottihankkeen poikkihallinnollisen Virtual Finland -palvelukokonaisuuden (VF) konseptoimiseksi. Toteutuessaan VF-palvelualustan tavoitteena on yhdistää digitaaliset viranomaisten ja yksityisen sektorin palvelut käyttäjälle helpolla tavalla tavoitteenaan mm. osaajien, yritysten ja investointien houkuttelemisen sekä suomalaisyritysten viennin ja kansainvälistymisen edistäminen, ts. luoda kyky asioida Suomen kanssa digitaalisesti. Toteutuessaan tämä vastaa myös ulkosuomalaisten em. palvelutarpeisiin.

TOIMI	VASTUUTAHO (yhteistyössä)
Suomen ulkomaan edustustot kehittävät edelleen mahdollisuuksia elinkeinoelämän ja vienninedistämisen kannalta keskeisten ulkosuomalaistahojen osallistamiseen.	UM (TEM)
Suomen ulkomaanedustustoissa toimivat korkeakoulutuksen ja tutkimuksen Team Finland Knowledge -erityisasiantuntijat tukevat ulkosuomalaisten tutkijoiden verkostoitumista asemamaissaan ja -alueillaan.	OKM (UM, TEM)
Selvitetään uusia toimintatapoja ja malleja ulkosuomalaisten ottamiseksi tiiviimmin mukaan elinkeinoelämän kehittämiseen, kestävän kasvun tukemiseen ja vienninedistämiseen.	TEM (UM)

TAVOITE 6: Ulkosuomalaiset pystyvät osallistumaan ja vaikuttamaan heitä koskevien yhteiskunnallisten asioiden hoitamiseen.

Edustuksellisen demokratian toimivuuden kannalta on tärkeää, että myös ulkomailla asuvat Suomen kansalaiset pystyvät vaalien kautta vaikuttamaan heitä koskeviin asioihin. Vuoden 2019 eduskuntavaaleissa ensi kertaa käyttöön otettu kirjeäänestys paransi merkittävästi ulkosuomalaisten äänestysmahdollisuuksia. Sen toimivuuden seuraaminen ja kehittäminen on hyvin keskeistä ulkosuomalaisten yhteiskunnallisten osallistumismahdollisuuksien edistämiseksi. Lisäksi on syytä käyttää myös muita keinoja ulkosuomalaisten perinteisesti alhaisen äänestysaktiivisuuden parantamiseksi.

Ulkomailla vakinaisesti asuvan suomalaisen väestökirjanpitokunta ja sen myötä myös eduskuntavaalien vaalipiiri määräytyy viimeisimmän kotikunnan perusteella. Kyseessä ei kuitenkaan välttämättä ole se kunta tai alue, johon ulkosuomalainen itse identifioituu, mikä taas voi vaikuttaa hänen äänestyshalukkuuteensa. Väestökirjanpitokunnan määräytymisperusteiden muuttamisen edellytyksiä on siten syytä selvittää.

Ulkosuomalaiset ovat hyvin monimuotoinen ryhmä ja tämä moninaisuus on tärkeää tunnistaa. Ulkosuomalaisten edustajia kattavasti kuulemalla voidaan koota arvokasta tietoa suomalaisen yhteiskunnan eri osa-alueiden kehittämisen kannalta. Jatkossa ulkosuomalaisstrategian toimeenpanoa tullaan seuraamaan vuosittaisessa ulkosuomalaiswebinaarissa, joka on avoin kaikille ulkosuomalaisille. Webinaari järjestetään yhteistyössä Suomi-Seura ry:n kanssa.

TOIMI	VASTUUTAHO (yhteistyössä)
Ulkosuomalaisia kannustetaan käyttämään äänioikeuttaan mm. vaaleihin liittyvää viestintää kehittämällä.	OM
Kirjeäänestyksen toimivuutta seurataan ja kirjeäänestyksen kehittämistä tarkastellaan osana vaalien resilienssin parantamistyötä.	OM
Selvitetään edellytykset ulkosuomalaisten väestökirjanpitokunnan määräytymisperusteiden muuttamiselle.	VM
Kuullaan ja osallistetaan edustajia eri ulkosuomalaisryhmistä vuosittaisessa Suomi-Seura ry:n kanssa järjestettävässä ulkosuomalaiswebinaarissa, jolla seurataan ulkosuomalaisstrategian toimeenpanoa.	SM

TAVOITE 7: Paluumuuttaminen Suomeen on ulkosuomalaisille houkuttelevaa ja sujuvaa.

Paluumuuttajat ovat yksi koulutus- ja työperusteisen maahanmuuton edistämisen kohderyhmistä. Työ- ja koulutusperusteisen maahanmuuton edistämiseen liittyvät toimet on koottu Talent Boost -ohjelmaan sekä Koulutus- ja työperusteisen maahanmuuton tiekartta 2035:een. Paluumuuttajiin liittyvät erityiskysymykset tulee huomioida entistä paremmin niin yritys- ja työllisyyspalveluissa kuin kotoutumisen edistämisessä.

Paluumuuton houkuttelevuuden ja sujuvuuden kannalta on tärkeää selvittää myös Suomen kansalaisten perheenjäsenten oleskelulupiin liittyvät mahdolliset haasteet. Näitä on syytä tarkastella osana laajempaa oleskelulupajärjestelmän kehittämistyötä.

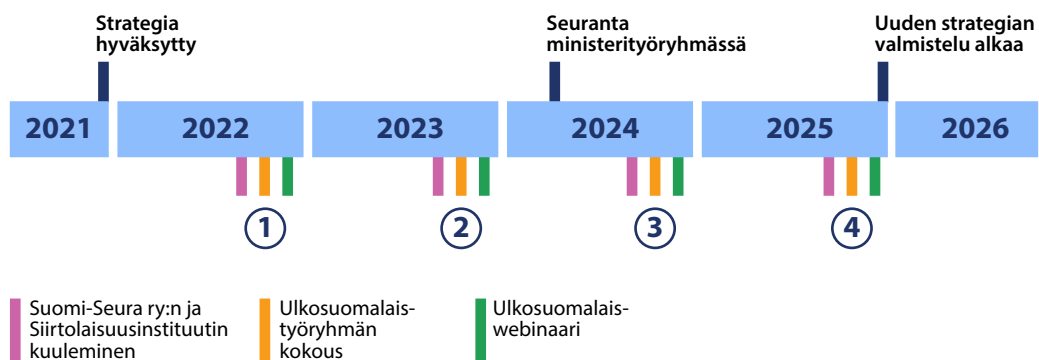
TOIMI	VASTUUTAHO (yhteistyössä)
Selvitetään mahdollisuudet laatia ja käynnistää ulkosuomalaisille kohdennettu paluumuutto-ohjelma.	TEM (UM)
Otetaan ulkosuomalaiset työntekijät, opiskelijat ja tutkijat huomioon toimeenpantaessa koulutus- ja työperusteisen maahanmuuton tiekarttaa.	TEM, OKM
Huolehditaan ulkosuomalaisten paluumuuttajien täydentävästä koulutuksesta ja pätevoitymisestä suomalaisille työmarkkinoille.	OKM, TEM
Suomen kansalaisten perheenjäsenten oleskelulupaprosessien sujuvoittamisen tarpeita tarkastellaan kehitettäessä oleskelulupajärjestelmän kokonaisuutta	SM

5 Strategian toimeenpano ja seuranta

Uusi ulkosuomalaisstrategia asetetaan vuosille 2022–2026. Ulkosuomalaisasioiden valmisteluun osallistuneet seitsemän ministeriötä jatkavat yhteydenpitoa ja strategian toimeenpanon seurantaan valtionhallinnon uudessa ulkosuomalaisasioiden työryhmässä. Työryhmä kokoontuu sisäministeriön johdolla vuosittain ja tarkastelee toimenpiteissä edistymistä vuosiseurantataulukon avulla. Seurantaprosessissa kuullaan Suomi-Seura ry:tä ja Siirtolaisuusinstituuttia.

Kokouksen jälkeen työryhmä valitsee tavoitteissa ja toimissa edistymisen tilanteen sekä Suomi-Seuran ja Siirtolaisuusinstituutin kuulemisten perusteella teeman, jonka pohjalta suunnitellaan sisäministeriön koordinoimana aina loppuvuodesta järjestettävä ulkosuomalaiswebinaari. Webinaarin sisältö suunnitellaan teeman ja tarpeiden mukaan, mutta sen keskeisenä tarkoituksena on osallistaa ulkosuomalaisia itseään strategian toimeenpanon seurantaan ja kuulla heidän näkemyksiään heitä koskettavista asioista. Webinaari järjestetään yhteistyössä Suomi-Seura ry:n ja mahdollisesti myös muiden ulkosuomalaistojen kanssa. Webinaarissa kerättyä tietoa hyödynnetään strategian toimeenpanon edistämisessä.

Strategiakauden puolivälissä vuoden 2024 alkupuoliskon aikana ulkosuomalaisstrategian toimeenpanon edistyminen viedään ministeriryhmän keskusteluun. Siirtolaisuusinstituutin Muuttuva ulkosuomalaisuus -kyselytutkimuksen jatkotutkimus olisi hyödyllistä toteuttaa niin, että sen tulokset saataisiin seuraavan ulkosuomalaisstrategian valmistelun pohjaksi. Suomi-Seura ry pyrkii huomioimaan ulkosuomalaisstrategiaprosessin aikataulun ulkosuomalaisparlamentin toimintaa kehitettäessä. Uuden strategian valmistelu alkaa vuoden 2025 lopulla.

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Sisäministeriö PL 26, 00023 Valtioneuvosto
Inrikesministeriet PB 26, 00023 Statsrådet

www.intermin.fi